

חלב קיץ - היבטים

העונתיות בייצור החלב ונושא העברת החלב לקיץ, מעסיקים את הרפת הישראלית מזה עשרות שנים. אין ויכוח על כך שהצרכן הישראלי רוצה יותר חלב בקיץ ועלינו הרפתנים לפעול כדי לספק את הביקוש הזה. אינטרס מרכזי של הענף ובמיוחד של היצרנים לייצר את מלא הצריכה בקיץ, שאם לא כן יושלם הביקוש על ידי ייבוא אבקת חלב ומוצרים, או אז נמצא כולנו נפסדים.

עם אורור מאולץ.

- בתנאים בהם הרטבת המידרכים מהווה "בעיה סביבתית" מומלץ להשתמש ב"מערפלים" בקדמת המאוררים.
- משך ההרטבה "גמיש". בין לסירוגין ובין באופן רציף עם האורור. העיקר להימנע ממצב של "נגר מוגזם" מהפרות.
- ניתן לצמצם במידה ניכרת את הירידה הקיצית בתנובה ובהתעברות, בכל אחת מהשיטות ובתנאי שההתקנה וההפעלה מיטביים.
- עלות הצינון לפרה עומדת על כ-100 ₪ לפרה בשנה ו"מתקזזת" במידה רבה עם תוספת החלב (כ-300 ליטר לתחלובה), וההתייעלות שבגינה (ייצור המכסה השנתית עם 3% פרות פחות).
- התועלות הנוספות בשיפור הפוריות, בריאות ואיכות החלב הן "בונוס".
- לאורך זמן, יישור העקומה בעזרת צינון, "זול" יותר משיטת "הזזת המלטות" של עגלות ו"דחיית יציאה" של פרות.

מרסלו מרכז רפת קבוצ נירים

העברת חלב - בנירים לא "משתגעים" כדי להעביר חלב לקיץ, מעבירים 40-50 אלף ליטר. לא משוכנע ש-40 אלף מספיקות להעביר חלב לקיץ, בהתחשב בהפסד של

אי ייצור בחורף.

לאחרונה התקיימו שני מפגשים העוסקים בהיבטים השונים של העברת חלב לקיץ. האחד - מקצועי נערך באזור יח"מ עם רפתי הנגב והשני "פוליטי" שהתכנס בבית דגן ועסק בשאלה של המדיניות הרצויה לעידוד העברת חלב לקיץ. תקציר שולחן הנגב, מוגש כאן לעיונכם ולשיקולכם הקוראים ונשמח לקבל מכם תגובות וכתבות על ניסיונכם בשטח זה.

חלב קיץ - שולחן עגול מקצועי, יוני 2004, קבוצ ניר יצחק מארח את משקי יח"מ, מנחה בכשרון רב - תומר רענן

משתתפים: איתמר - כיסופים, יורם - כרמיה, ערן - רביבים, מרסלו - נירים. למשתתפים נשלחו שאלות להכנה בארבעה נושאים: ייצור המכסה השנתית, מדיניות ההזרעה ותנועת העדר, צינון הפרות ואופן ההזנה. ד"ר ישראל פלמנבאום פתח את המפגש בסקירת מדיניות הצינון ברפת שעיקריה:

- מומלץ לצנן את כל העדר - כולל עגלות הרות ויבשות.
- יש להגיע לכ-8 שעות צינון לפרות החולבות ו-4 שעות ליבשות ולעגלות בסוף ההיריון, "מפוזרות" ככל הניתן לאורך היממה.
- הצינון צריך לכלול הרטבה מירבית של הפרות בשילוב

וילחן עגול - ייצור חלב בקיץ

ליטרים, דבר שנלקח בחשבון. צריך לזכור גם כי יש תוספת עבודה והוצאות נוספות מעבר להוצאות על הצינון.

מדיניות הזרעות – יש התעברות טובה לאורך כל השנה, בספטמבר מזריעים עגלות ב-13 חודש, באוקטובר ב-14 חודש, וכך בכל חודש פחות או יותר מוסיפים חודש לגיל ההזרעה עד שמגיעים ל 17 חודש גיל הזרעה ביולי, ואז מזריעים את כל העגלות מגיל 14 חודשים. עגלות שלא הוזרעו עד אוגוסט מסונכרנות. כך העברנו מסה של המלטות לחודשים מרץ – יוני, לפרות יש מעט חלב בחורף (סוף תחלובה), מכיוון שפרה ממוצעת ממליטה אחת ל-13 חודשים. נוצר מצב בו פרה שהמליטה בפעם הראשונה בין מרץ למאי, תהיה תמיד יבשה בחודשי החורף ותניב את רוב החלב בחודשים הראשונים של הקיץ. פרות ומבכירות מזריעים החל מ-90 יום על פי המצב הגופני, כמות חלב, והתמדה כשיש נתונים מתחלובות קודמות, לגבי התמדה יש גם התייחסות למשפחה.

הזרעה ראשונה צריכה להיות לאחר מחזור תקין, לדוגמה פרה שנראתה דורשת לראשונה ב-90 יום, תוזרע רק במחזור הבא בסביבות ה-110 ימים, בדרישה טובה וחזקה, לא מזריעים הזרעה ראשונה, פרות שהחלו לדרוש בערב שבת ושסיימו לדרוש בשבת, מזיזים אותן לאמצע השבוע באמצעות p.g. שניתן ביום שישי לאחר מכן ומזריעים בייחום עמידה, ביום שני או שלישי.

פרות בחוסר תואנה מובאות לרופא, רק כאשר רוצים להזריע אותן, פרות עם בעיות – ציסטות, לא ממהרים להזריע אלא רק כשבטוחים שהפרה תקינה, לאחר טיפול הרופא ובמחזור תקין.

הזת המלטות לחודשי אפריל – יוני, אורכת כשלוש שנים ולאחריה זה נשמר עם אחוז התעברות טוב.

מדיניות צינון – בצינון הפרות רואים ברכה רבה שמשפיעה על תנובת החלב, ההתעברות והבריאות של כל העדר.

מתחילים בהדרגה בזמן השרבים של סוף אפריל, ביולי מגיעים ל-8 צינונים ביום, בחצר

זירמה ברפת ומזריע לבד גם בערבים ובסופי שבוע.

צינון – מצנן בחצר ההמתנה ו-3 פעמים באבוס. נכנסים להמטרה בהירות לצורך הסתגלות ומגבירים בהדרגה. הצינון הכי יעיל הוא בלילה ולכן אסור לוותר עליו. רגיש למצב הלחות – במזג אוויר יבש מכפיל את כמות ההרטבה, יעילות הצינון גבוהה ויש עליה בתנובה.

הזנה – מחלקים אוכל שלוש פעמים ביום, חלוקה אחרונה ב-11 בלילה כדי להביא את הפרות למקלחת באבוס. בקיץ לא עושים שינויים מהותיים בהזנה, מורידים קצת מזון גס, לא משתמשים בתוספים.

יורם שפיר מרכז רפת כרמיה ומדריך ממשק והזנה

העברת חלב – כרמיה מעבירה הרבה חלב לקיץ,

הגישה היא מינימום חלב ברבעון הראשון, מקסימום חלב ברבעון השלישי והשלמה ברבעון הרביעי, חלב עודף מייצרים לפי מדיניות העונה.

ב-2003 היינו בחמישה חודשים ראשונים במינוס של כ-210,000 ליטר ובסוף ספטמבר סיימנו להשלים את החוסר, לצערנו בגלל המדיניות שדכאה חלב עודף, נאלצנו באוקטובר למכור 40 פרות טובות לחלב וזאת בכדי לא לסיים את השנה בחריגה.

"משקי הקיץ" מתאפיינים במדיניות סלקציה מיוחדת – בחורף לא מוציאים פרות, כמעט בכלל (תקופה בה מחירי הבשר נמוכים ביותר), מכיוון שכמות הפרות שנחלבות קטנה מאוד ואין מה להוציא. בחודשים יוני-יולי מוציאים בעיקר פרות כבדות לבשר, וברבעון האחרון מבצעים שיקול דעת על הוצאת פרות בעיקר לחלב, זאת לאחר שבטוחים בעמידה במכסה.

בהעברת חלב לקיץ צריך לזכור את העונתיות במוצקים, החלב האיכותי הוא בחורף (כמו אצל כולם). והעברת החלב מורידה בתנאים קיצוניים עד כ-13 אג' ממחיר המטרה לאותם

הזרעות – משטר ההזרעות משוגע – מתחילים להזריע עגלות ב-15-16 חודש. פרות מתחילים לחשוב רק מעל ל-120 יום ומבכירות מעל ל-140 ימי מנוחה לאחר ההמלטה.

צינון – הסככות ברפת נירים נמוכות מאוד, יש מאווררים ללא מים, מצננים בחצר ההמתנה, – 22 מאווררים.

ב-2003 הורדתי את המקלחות אחה"צ כי העלות היתה גבוהה מידי – עבודה יקרה וחשמל. התנובה לא ירדה, אני אשאר כך גם בעתיד.

הזנה – מנה אחידה כל השנה, אין בופרים, תוספת 150 גר' סודה לשתייה, מחלקים אוכל שלוש פעמים ביום.

איתמר מרכז רפת כיסופים

מכסת החלב קבועה לרפת והיא צריכה למקסם רווחים: מוצקים גבוהים, איכות חלב, חלב קיץ.

העברת חלב – ב-1996 בנו רפת

חדשה בכיסופים והיה מקום לנצל את התנאים בסככות לייצור יותר חלב בקיץ. העברנו בהדרגה המלטות לקיץ, השנה מקיים לייצר עד ל-300,000 ליטר עודף בקיץ, מהם כ-250,000 ליטר, העברת חלב מהחורף לקיץ.

נעשינו משק עונתי קיץ, הפכנו את עקומת הייצור ברפת, אנחנו נמצאים במינוס 250,000 ליטר בחורף ובתקופה זאת (סוף יוני) כולנו חרדים, האם נצליח לייצר את החלב בקיץ, שוקלים לעבור ל-4 חליבות.

הזרעות – מדיניות ההזרעה נובעת מהעונתיות, יש 5 חודשים בהם לא מזריעים כלל, מתחילים להזריע בסוף מאי, עגלות ב-14 חודש וכמה שיותר פרות – ללא סינכרון. לקראת סוף הקיץ יורדים בימי המנוחה 50-60 יום לפרות, מבכירות עד ל-60 יום.

סופרים הריונות וכשמגיעים ל-260, אני יותר רגוע ומפסיק להזריע. הפסקה מוחלטת של ההזרעות – בסוף דצמבר. כך מתקבל ריכוז המלטות בין סוף פברואר לאמצע ספטמבר. בנוסף להזרעות "שיאון", אני מחזיק מיכל

גם בונוסים על כשרות, רכיבים וסומטיים, זה משאיר 40 אג' על כל ליטר חריגה בחורף.

הזרעות – 14 חודש לעגלות, 110 ימי מנוחה למבכירות ו-100 ימים לפרות, מתחשבים במצב הגופני. ההתעברות נופלת בחודשי ספטמבר – אוקטובר

מדיניות הצינון רפת רן היא רפת גדולה ולכן כל הצינון מתבצע באבוס עם מערכות ממוחשבות.

לא קושרים את הפרות והן מגיעות לצינון ברפלקס מותנה, בכל פעם שמקרבים אוכל, הצינון עובד.

הזנה – המנה המאוזנת של ינואר נכונה גם לאוגוסט, אולי צריך להוסיף מזון יותר איכותי בקיץ, מזונות יותר לחים

הנה כי כן, ארבע רפתות מצטיינות, עם תוצאות מקצועיות וכלכליות יפות, כל מנהל נוקט מדיניות שונה, ללמדנו שיש הרבה דרכים להגיע למצוינות וכולן עוברות דרך המושג הרחב שנקרא "ניהול". ■

הנה כי כן, ארבע רפתות מצטיינות, עם תוצאות מקצועיות וכלכליות יפות, כל מנהל נוקט מדיניות שונה, ללמדנו שיש הרבה דרכים להגיע למצוינות וכולן עוברות דרך המושג הרחב שנקרא "ניהול"

רפת רן מייצרת חלב למחלבת יטבתה שרוצה הרבה חלב בקיץ, אמרתי למנכ"ל המחלבה שצריך להעלות את המחיר מעבר ל-40 אג' כדי שיהיה כדאי לייצר חלב בקיץ.

אני לא מעביר חלב לקיץ בגלל כמה סיבות מרכזיות:

- ייצור חלב בחורף יותר כלכלי מהייצור בקיץ
- יש תקלות ממשקיות במעבר והן יקרות יותר
- ייצור חלב בקיץ דוחה את תזרים המזומנים ב-8 חודשים
- מחירי הבשר גבוהים יותר בקיץ
- המוצקים גדולים יותר בחורף
- גידול עגלות ל-17 חודש יקר ולא מוחזר
- בחורף 2004 אמרו שחסר חלב ונתנו 75% מחיר מטרה על חלב עודף, אם נוסף לזה

ההמתנה מצננים גם אחרי חליבת ערב. היבשות מצוננות מחודש יולי 5 פעמים ביום יש צינון באבוסים בלי קשירה, הפרות מקבלות בשיא הקיץ כ-10 שעות צינון ביום.

מדיניות הזנה – הבנו שצריך הפוך ממה שלמדנו פעם, מעלים במעט את המזון הגס בקיץ. ומעבר לזה משתדלים לתת אותה מנה, לאורך כל השנה.

מחלקים שלוש פעמים ביום אוכל, עגלה ראשונה ב-4 בבוקר, ואחרונה ב-5 אחה"צ, בקיץ משאירים חצי מהעגלה האחרונה לחלוקה, בסוף חליבת הערב.

שומרים על יציבות ושמרנות בכל תחומי הפעילות ברפת, מקפידים מאוד על דיוק בזמני החליבה, חלוקות האוכל וכל פעילות אחרת ברפת.

ערן מרכז רפת רן – רביבים – ניר אליהו

בסופו של דבר חוקי השוק יכתבו לנו איך ומתי לייצר את החלב

מציע להתחיל את שנת המכסות בחודש יולי לתכנון טוב יותר של ייצור מכסת החלב.